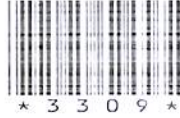

Spring
MA Defence Oct 2016 सोहळा - 001

Seat Number

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

DEF-111
Defence Economics
(112010)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Figures to right indicate full marks.
5. All questions carry equal marks.

1. Write answers on **any four** of the following. 12
 - a) Explain the parliamentary control over the budgeting.
 - b) What is post war economy.
 - c) Write the problems of man power mobilization for war.
 - d) Explain the functions of Defence budgeting.
 - e) State the problems of Natural Resources mobilization for war.
 - f) What is Inflation?
 - g) Explain the effects of war-time economy.
 - h) State the meaning of National income.
2. Write the objectives of Defence budgeting. 12

OR

Explain the contemporary Economic theory of Hamilton.
3. Write the problems of Technological mobilization for war. 12

OR

Describe the Industrial mobilization for war.
4. Analysis the Defence expenditure of Indian Navy during 1947 to 1962. 12

OR

Explain the definitions and concept of Gross Domestic product.
5. Write short notes on **any two** of the following. 12

a) Problems of Borrowing	b) Principles of Defence budget
c) Scope of National Income	d) Peace-time economy.

मराठी रुपांतर

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
6. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 12
 - अ) अतिरिक्त अंदाजपत्रकावरील संसदेचे नियंत्रण स्पष्ट करा.
 - ब) युद्धोत्तर अर्थव्यवस्था म्हणजे काय?
 - क) युद्धासाठी मनुष्यबळाच्या गतिमानतेच्या समस्या लिहा.
 - ड) संरक्षण अंदाजपत्रकाचे कार्य स्पष्ट करा.
 - इ) युद्धासाठी नैसर्गिक साधनसंपत्तीच्या गतिमानतेच्या समस्या सांगा.
 - फ) किमतवाद / भाववाद म्हणजे काय?
 - ज) युद्धकालीन अर्थव्यवस्थेचे परिणाम स्पष्ट करा.
 - ह) राष्ट्रीय उत्पन्नाचा अर्थ सांगा.
2. संरक्षण अंदाजपत्रकाची उद्दिष्टे सांगा. 12
3. हेमिल्टनचा तत्कालिक आर्थिक सिध्दांत स्पष्ट करा. 12

युद्धासाठीच्या तांत्रिक गतिमानतेच्या समस्या लिहा.

किंवा

युद्धासाठीच्या औद्योगिक गतिमानतेचे वर्णन करा.
4. 1947 ते 1962 या काळातील भारतीय नौदलाच्या संरक्षण खर्चाचे विश्लेषण करा. 12

किंवा

एकत्रित घरघुती उत्पादनाचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.
5. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर थोडक्यात टीपा लिहा. 12
 - अ) कर्जाच्या समस्या
 - ब) संरक्षण अंदाजपत्रकाची तत्वे
 - क) राष्ट्रीय उत्पन्नाची व्याप्ती
 - ड) शांतता कालीन अर्थव्यवस्था

Seat Number

--	--	--	--	--	--

DEF-211/231

National Security of India - I (232010)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. All questions carry equal marks.
5. Figures to the right indicate full marks.

1. Write answer on **any four** of the following. 12
 - a) Explain recent National security trends.
 - b) State the India's National security threats.
 - c) Explain Solution on National security.
 - d) Explain terrorism is a security challenge.
 - e) State the weapons & security relation.
 - f) Explain technology and National security relation.
 - g) State the core values of National security.
 - h) State the environmental impact on war.
2. Explain the impact of Disasters on environmental security. 12
OR
 Explain money laundering and Terrorism are security threats.
3. Describe technology as an important factor in National security. 12
OR
 Explain core values of National Interest.
4. Describe the evolution and concept of National security. 12
OR
 Explain on food security as a National security challenge.
5. Write short notes on **any two** of the following. 12
 - a) Water security.
 - b) Drug trafficking.
 - c) Ethnic security challenge.
 - d) Key concept of National security.

मराठी रुपांतर

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
6. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 12
 - अ) राष्ट्रीय सुरक्षेची रिपोर्ट ट्रेन्स स्पष्ट करा.
 - ब) भारताच्या राष्ट्रीय सुरक्षेपुढील धोके सांगा.
 - क) राष्ट्रीय सुरक्षेवरील उपाय स्पष्ट करा.
 - ड) दहशतवाद राष्ट्रीय सुरक्षेपुढील आव्हान स्पष्ट करा.
 - इ) शस्त्रास्त्रे आणि सुरक्षा संबंध स्पष्ट करा.
 - फ) तंत्रज्ञान आणि राष्ट्रीय सुरक्षा संबंध स्पष्ट करा.
 - ग) राष्ट्रीय सुरक्षेची मुख्य मुल्ये सांगा.
 - ह) पर्यावरणाचा युद्धावरील प्रभाव सांगा.
2. अपदेचा पर्यावरणीय सुरक्षेवरील प्रभाव स्पष्ट करा. 12

किंवा

मनी लॉन्ड्रिंग आणि दहशतवाद सुरक्षेसाठी धोके स्पष्ट करा.
3. तंत्रज्ञान राष्ट्रीय सुरक्षेतील एक महत्त्वपूर्ण घटक वर्णन करा. 12

किंवा

राष्ट्रीय हिताचे मुख्य मुल्ये स्पष्ट करा.
4. राष्ट्रीय सुरक्षेची उत्क्रांती आणि संकल्पनेचे वर्णन करा. 12

किंवा

अन्न सुरक्षा राष्ट्रीय सुरक्षे पुढील आव्हान स्पष्ट करा.
5. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोवर टिपा लिहा. 12
 - अ) जल सुरक्षा.
 - ब) मादक पदार्थांची तस्करी.
 - क) मानवबल राष्ट्रीय सुरक्षा आव्हाने.
 - ड) राष्ट्रीय सुरक्षा मुळ संकल्पना.

Seat Number

--	--	--	--	--	--

DEF-221/241

National Security of India - II (242010)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. All questions carry equal marks.

1. Write answers on **any four** of the following. 12
 - i) Terrorism and Indian Security.
 - ii) Insurgency problem in Indian Security.
 - iii) Political Planning in Indian Security.
 - iv) Indo-China Border Dispute.
 - v) Values of Indian Security.
 - vi) Indo-Bangala Border Dispute after 1990.
 - vii) Importance of Civil Defence in Indian Security.
 - viii) Gender threats in Indian Security.

2. Explain the relation between Paramilitary force and civil-defence. 12

OR

Discuss the corruptions threats to India's Internal Security. 12

3. Explain the Historical Development of India's National Security. 12

OR

Explain the Higher Defence Organization of India.

4. Describe the poverty problem in India's Internal Security. 12

OR

Explain the Indo-Nepal Security problems after 1990. 12

5. Write short notes on **any two** of the following. 12
 - i) Communalism threats in India's Internal Security.
 - ii) Cross Border Terrorism.
 - iii) Social Problems in India.
 - iv) Center State relations in India.

मराठी रुपांतर

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर ठीक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
6. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 12
 - i) दहशतवाद आणि भारतीय सुरक्षा.
 - ii) भारतीय सुरक्षेतील बंडखोरीची समस्या.
 - iii) भारतीय सुरक्षेतील राजकिय नियोजन.
 - iv) भारत-चीन सिमावाद.
 - v) भारतीय सुरक्षेची मूल्ये.
 - vi) इ.स. 1990 नंतरचा भारत-बांगला सिमावाद.
 - vii) भारतीय सुरक्षेतील नागरी-संरक्षणांचे महत्त्व.
 - viii) भारतीय सुरक्षेतील स्त्री-पुरुष धोका.
2. नागरी संरक्षण आणि निम रौनिकी दल यातील सम्बन्ध स्पष्ट करा. 12
किंवा
भारतीय अंतर्गत सुरक्षेतील भ्रष्टाचाराचा धोका चर्चा करा.
3. भारताच्या राष्ट्रीय सुरक्षेचा ऐतिहासिक विकास स्पष्ट करा. 12
किंवा
भारताची उत्तवसारीय संरक्षण संघटना स्पष्ट करा.
4. भारताच्या अंतर्गत सुरक्षेतील गरीबीची समस्या स्पष्ट करा. 12
किंवा
इ.स. 1990 नंतर भारत-नेपाळ मधील सुरक्षा समस्या स्पष्ट करा.
5. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर थोडक्यात टिपा लिहा. 12
 - i) भारतातील अंतर्गत सुरक्षेतील जातीयवादाचा धोका.
 - ii) पॅम्पेली मधील दहशतवाद
 - iii) भारतीय जनसांख्यिक समस्या.
 - iv) भारतातील केंद्र राज्य सम्बंध.

Seat Number

--	--	--	--	--	--

DEF-112
Research Methodology
(112020)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Figures to right indicate full marks.
5. All questions carry equal marks.

1. Write answers on **any four** of the following. 12
 - a) Explain the definitions of scientific Research.
 - b) State the importance of Hypothesis.
 - c) State the importance of social Research.
 - d) Explain the definitions of social Research.
 - e) State the meaning of Research Design.
 - f) Explain the sources of Hypothesis.
 - g) State the meaning of formulation of problems.
 - h) What is Hypothesis?
2. Explain the basic assumptions of social research steps. 12
OR
State the meaning and objectives of scientific Research.
3. Explain the scope of Hypothesis. 12
OR
Explain the definitions and objectives of Research Design.
4. Write the process of formulation of problems. 12
OR
State the utility of social Research.
5. Write short notes on **any two** of the following. 12
 - a) Characteristics of scientific Research.
 - b) Factors of formulation of problems.
 - c) Types of Research Design.
 - d) Definitions of Hypothesis.

मराठी रुपांतर

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
6. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 12
 - अ) वैज्ञानिक संशोधनाच्या व्याख्या स्पष्ट करा.
 - ब) गृहितकृत्याचे महत्व सांगा.
 - क) सामाजिक संशोधनाचे महत्व सांगा.
 - ड) सामाजिक संशोधनाच्या व्याख्या स्पष्ट करा.
 - इ) संशोधन आराखड्याचा अर्थ सांगा.
 - फ) गृहितकृत्याची साधने स्पष्ट करा.
 - ज) समस्या सूत्रणाचा अर्थ सांगा.
 - ह) गृहितकृत्ये म्हणजे काय?
2. सामाजिक संशोधनातील मुलभूत गृहितकाच्या पायऱ्यांचे क्रम स्पष्ट करा. 12

किंवा

वैज्ञानिक संशोधनाचा अर्थ आणि उद्दिष्ट्ये सांगा.
3. गृहितकृत्याची व्याप्ती स्पष्ट करा. 12

किंवा

संशोधन आराखड्याच्या व्याख्या आणि उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.
4. समस्या सूत्रणाच्या प्रकारे लिहा. 12

किंवा

सामाजिक संशोधनाची उपयोगिता सांगा.
5. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर थोडक्यात टीपा लिहा. 12
 - अ) वैज्ञानिक संशोधनाची वैशिष्ट्ये.
 - ब) समस्या सूत्रणाचे घटक.
 - क) संशोधन आराखड्याचे प्रकार.
 - ड) गृहितकृत्याच्या व्याख्या.

Seat Number

--	--	--	--	--	--

DEF-212/232

Challenges to Peace and Security of UNO - I (232020)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. All questions carry equal marks.
5. Figures to the right indicate full marks.

1. Write answer on **any four** of the following. 12
 - a) State the importance of UNO.
 - b) Explain the role of peace keeping forces of the UNO.
 - c) State the importance of proliferation of small Arms.
 - d) Explain the swej canal conflict.
 - e) State the role of UNO in Arab- Israeli conflict.
 - f) Explain the write of UNO.
 - g) State the importance of General council of UNO.
 - h) Explain the concept of Environmental diplomacy.
2. Explain the role of UNO in world peace and security. 12
OR
Describe the principals and objectives of UNO.
3. Explain the concept of world peace and Human Development. 12
OR
Describe the impact of migration on society and security.
4. Explain the effects of environmental pollution on human life. 12
OR
Explain the main organs and their role in world security of UNO.
5. Write short notes on **any two** of the following. 12
 - a) Green Houses effects.
 - b) Human rights of women and children
 - c) Civil right movement
 - d) Proliferation of small Arms.

मराठी रुपांतर

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
6. उजवी कडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 12
 - अ) यूनोचे महत्व सांगा.
 - ब) यूनोच्या सेनेचे शांतता विषयक कार्य स्पष्ट करा
 - क) लहान शस्त्रास्त्र प्रसाराचे महत्व सांगा.
 - ड) स्वेज कॅनॉल संघर्ष स्पष्ट करा.
 - इ) यूनोचे अरब-इस्त्रायल संघर्षातील योगदान सांगा.
 - फ) संयुक्त राष्ट्र संघाचे अधिकार सांगा.
 - ड) यूनोच्या आम सभेचे महत्व सांगा.
 - ह) पर्यावरणीय मुत्सद्देगिरी स्पष्ट करा.
2. जागतीक शांती आणि सुरक्षेतील यूनोची भूमिका स्पष्ट करा. 12
3. जागतीक शांती आणि मानवी विकास संकल्पना स्पष्ट करा. 12

किंवा

स्तलांतराचा समाज आणि सुरक्षेवरील प्रभुत्वाचे वर्णन करा.
4. मानवी जीवना वरील पर्यावरणीय प्रदूषणाचे परिणाम स्पष्ट करा. 12

किंवा

यूनोचे प्रमुख विभाग आणि त्यांचे जागतीक सुरक्षेतील कार्य स्पष्ट करा.
5. खालीलपैकी कोणत्याही बाहोवर टिपा लिहा. 12
 - अ) हरीत गृहवात परिणाम
 - ब) महिला व बाल अधिकार
 - क) तामरी हक्क चळवळी
 - ड) लहान शस्त्रास्त्रांचा प्रसार.

Seat Number

--	--	--	--	--	--

DEF-113
Geopolitics
(112030)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Figures to right indicate full marks.
5. All questions carry equal marks.

1. Write answers on **any four** of the following. 12
 - a) Explain in brief Geopolitical thoughts of Douhet.
 - b) Explain in brief the strategic regions by S.B. Chohen
 - c) Write the geopolitics in War-time.
 - d) Explain the elements of nation-state.
 - e) Write the definitions of Territory.
 - f) Explain the meaning of Geostrategy.
 - g) State the origin of Geopolitics.
 - h) State in brief geopolitical thoughts of Karl Haushofer.

2. Explain the concept of Nation-state 12

OR

Write the definitions and scope of Geostrategy.

3. Explain the concept of Territory. 12

OR

Discuss the geopolitical thoughts of A.T. Mahan.

4. Explain the nature and scope of Geopolitics. 12

OR

What is strategic minerals? Explain the use of strategic minerals.

5. Write short notes on **any two** of the following. 12
 - a) Importance of strategic minerals.
 - b) Elements of Territory.
 - c) Importance of Geopolitics.
 - d) Concept of Geostrategy.

मराठी रुपांतर

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. उजवी कडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
6. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 12
 - अ) इहेट यांचे भूराजनितीक विचार थोडक्यात स्पष्ट करा.
 - ब) एस. बी. कोहेन यांनी दिलेले सामरिक प्रदेश थोडक्यात स्पष्ट करा.
 - क) युद्धकालीन भूराजनिती लिहा.
 - ड) राष्ट्र-राज्याचे घटक स्पष्ट करा.
 - इ) प्रादेशिकतेची व्याख्या लिहा.
 - फ) भूसामरिकीचा अर्थ स्पष्ट करा.
 - ज) भूराजनितीचा उगम सांगा.
 - ह) कार्ल हौशेफर यांचे भूराजकिय विचार थोडक्यात सांगा.
2. राष्ट्र-राज्याची संकल्पना स्पष्ट करा. 12

किंवा

भूसामरिकीची व्याख्या आणि व्याप्ती लिहा.
3. प्रादेशिकतेची संकल्पना स्पष्ट करा. 12

किंवा

ए. टी. महान यांच्या भूराजकिय विचारांवर चर्चा करा.
4. भूराजनितीचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा. 12

किंवा

सामरिक खनिजे म्हणजे काय? सामरिक खनिजांचा उपयोग स्पष्ट करा.
5. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर थोडक्यात टीपा लिहा. 12
 - अ) सामरिक खनिजांचे महत्व
 - ब) प्रादेशिकतेचे घटक
 - क) भूराजनितीचे महत्व
 - ड) भूसामरिकीची संकल्पना.

मराठी रुपांतर

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
6. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 12
 - अ) जम्मू-काश्मिरचे सामरिक महत्व स्पष्ट करा.
 - ब) भारत-पाक 1965 युद्धाची कारणे सांगा.
 - क) यूनोचा जम्मू-काश्मिर प्रश्नातील हस्तक्षेप स्पष्ट करा.
 - ड) भारत-पाक 1947 च्या युद्धातील महाशक्तीचा हस्तक्षेप सांगा.
 - इ) आझाद काश्मिर काय आहे?
 - फ) 1965 च्या युद्धातील नौसेनेचे कार्य सांगा.
 - ज) भारत-पाक 1947 च्या युद्धातून मिळालेले लष्करी धडे.
 - ह) 'डोमेल' हल्ल्याचे महत्व.
2. 1965 च्या पाकिस्तान विरुद्धच्या युद्धातील भारतीय हवाई दलाची कार्यवाही स्पष्ट करा. 12

किंवा

'असल उत्तर' लढाईचे वर्णन करा.
3. भारत-पाकिस्तान 1965 च्या युद्धाची पार्श्वभूमी स्पष्ट करा. 12

किंवा

ऑपरेशन विजय काळातील भारतीय लष्कराची युद्धनीती स्पष्ट करा.
4. ऑपरेशन गुलमर्ग मधिल भारतीय लष्कराचे तंत्रकौशल्य स्पष्ट करा. 12

किंवा

जम्मू-काश्मिर समस्येचे वर्णन करा.
5. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा. 12
 - अ) 'डोमेल' वरील आक्रमण.
 - ब) ऑपरेशन 'विजय' मधिल चिलखतीचा उपयोग.
 - क) 1965 च्या युद्धातील ऑपरेशन 'बक्षी'
 - ड) 1965 च्या युद्धातून मिळालेले लष्करी धडे.

Seat Number

--	--	--	--	--	--

DEF-213/233

India's War with Pakistan and China - I (232030)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. All question carry equal marks.
5. Figures to the right indicate full marks.

1. Write answer on **any four** of the following. 12
 - a) Explain the strategic importance of Jammu & Kashmir.
 - b) State causes of Indo-Pak 1965 war.
 - c) Explain the intervention of UNO in J & K problem
 - d) Explain the role of super power in Indo-Pak 1947 war.
 - e) What is Azad Kashmir?
 - f) State the Naval operation in 1965 war.
 - g) Military lesson from the Indo-Pak 1947 war.
 - h) Importance of Domel attack.
2. Explain the India's Air operation against Pakistan during 1965 war. 12

OR

Describe the Battle asal Uttar
3. Explain the background of Indo-Pak 1965 war. 12

OR

Describe the India's military strategy during operation Vijay.
4. Explain the India's military strategy during operation Gulmarg. 12

OR

Describe the Jammu and Kashmir problem.
5. Write short notes on **any two** of the following. 12
 - a) India's attack on Domel.
 - b) Use of Armour in Operation Vijay.
 - c) Operation Bakshi in 1965 war.
 - d) Military lesson from the 1965 war.

Seat Number

--	--	--	--	--	--

DEF-223/243

India's War with Pakistan and China - II (242030)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. All questions carry equal marks.
5. Figures to the right indicate full marks.

1. Write answers on **any four** of the following. 12
 - i) Geographical Location of Kargil.
 - ii) Tactics in battle of Khulna.
 - iii) Role of Airforce in Kargil war.
 - iv) Operation of Laddakh in 1962 war.
 - v) Importance of Batalik sector.
 - vi) Role of Navy in 1971 war.
 - vii) Military strength in 1962 war.
 - viii) War action in Dhaka in 1971 war.

2. Explain the Role of engineers and signals in Kargil war. 12
OR
 Describe the Background and causes of Indo-China war in 1962.

3. Explain the Background and causes of Indo-Pak war in 1971. 12
OR
 Discuss the military Lessons from the Indo-China war in 1962.

4. Explain the Grand strategy and strategy of India in 1971 war. 12
OR
 Explain the futuristic approach of India with Pakistan.

5. Write short notes on **any two** of the following. 12
 - i) Operation Safed Sagar.
 - ii) Battle of Khemkaran.
 - iii) Effects of 1971 war.
 - iv) Operation of NEFA.

मराठी रुपांतर

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
6. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 12
 - 1) कारगीलचे भौगोलिक स्थान.
 - 2) खुलनाच्या लढाईतील युध्दकला.
 - 3) कारगील युध्दातील हवाई दलाचे कार्य.
 - 4) 1962 युध्दातील लढाखची कार्यवाही.
 - 5) बटालिक सेक्टरचे महत्त्व.
 - 6) 1971 च्या युध्दातील नाविक दलाचे कार्य.
 - 7) 1962 च्या युध्दातील सैनिकी संख्याबल.
 - 8) 1971 च्या युध्दातील डाक्कातील युध्दकृती.
2. कारगील युध्दातील इंजीनियरिंग आणि संपर्क दलाची कार्य स्पष्ट करा. 12
किंवा
इ.स. 1962 च्या भारत-चीन युध्दाची पार्श्वभूमी आणि कारणांचे वर्णन करा.
3. इ.स. 1971 च्या भारत-पाक युध्दाची पार्श्वभूमी आणि कारणे स्पष्ट करा. 12
किंवा
इ.स. 1962 च्या भारत-चीन युध्दापासून मिळालेले सैनिकी धडे चर्चा करा.
4. इ.स. 1971 च्या युध्दातील भारताची महाननीती आणि युध्दनीती स्पष्ट करा. 12
किंवा
भारताचे पाकिस्तानशी भविष्यकालीन दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
5. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर थोडक्यात टिपा लिहा. 12
 - 1) सफेदसुरार कार्यवाही.
 - 2) खेसकरणाची लढाई.
 - 3) इ.स. 1971 च्या युध्दाचे परिणाम.
 - 4) नफाची कार्यवाही.

Seat Number

--	--	--	--	--	--

SELECT ANY ONE : DEF-114
Terrorism
(112041)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Figures to right indicate full marks.
5. All questions carry equal marks.

1. Write answers on **any four** of the following. 12
 - a) State the meaning of terrorism.
 - b) Explain the 'Political' cause of terrorism.
 - c) Write the aims of international terrorism.
 - d) Explain the lessons from terrorism.
 - e) Explain the 'Chemical' threat of international terrorism.
 - f) Write the 'economical' cause of terrorism
 - g) State the concept of terrorism.
 - h) Explain the Nuclear threat of International terrorism.
2. Explain the meaning and concept of international terrorism. 12

OR

Explain the role of Palestine liberation organisation (PLO).
3. Discuss the US (America) experience on 11 Sep. 2001. 12

OR

Write the effects of international terrorism.
4. Explain the causes of international terrorism. 12

OR

Explain the future threats of Globalization & terrorism.
5. Write short notes on **any two** of the following. 12
 - a) Objectives of international terrorism.
 - b) Terrorist attack on Indian parliament.
 - c) Impact of Naxalism.
 - d) Social backwardness- a cause of terrorism.

मराठी रुपांतर

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. उजवी कडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
6. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 12
 - अ) दहशतवादाचा अर्थ सांगा.
 - ब) दहशतवादाचे 'राजकीय' कारण स्पष्ट करा.
 - क) आंतरराष्ट्रीय दहशतवादाचे हेतू लिहा.
 - ड) दहशतवादापासून मिळालेले धडे स्पष्ट करा.
 - इ) आंतरराष्ट्रीय दहशतवादाचा 'सांख्यिक' धोका स्पष्ट करा.
 - फ) दहशतवादाचे 'आर्थिक' कारण लिहा.
 - ज) दहशतवादाची संकल्पना सांगा.
 - ह) आंतरराष्ट्रीय दहशतवादाचा 'आण्विक धोका' स्पष्ट करा.
2. आंतरराष्ट्रीय दहशतवादाचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा. 12
- किंवा
- पॅलेस्टाइन मुक्ती संघटनेचे (PLO) कार्य स्पष्ट करा.
3. 11 सप्टेंबर 2001 च्या यु.एस. (अमेरिका) अनुभवाची चर्चा करा. 12
- किंवा
- आंतरराष्ट्रीय दहशतवादाचे परिणाम लिहा.
4. आंतरराष्ट्रीय दहशतवादाची कारणे स्पष्ट करा. 12
- किंवा
- दहशतवाद आणि जागतिकीकरणचे भविष्यकालीन धोके स्पष्ट करा.
5. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची थोडक्यात टिपा लिहा. 12
 - अ) आंतरराष्ट्रीय दहशतवादाची उद्दिष्टे.
 - ब) भारतीय संसदेवर दहशतवादी हल्ला.
 - क) नक्षलवादाचा अभाव
 - ड) सामाजिक भागासलेपण, दहशतवादाचे एक कारण.

मराठी रुपांतर

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
6. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 12
 - 1) भारतीय संसद.
 - 2) हवाई दलाची प्रशिक्षण कमांडस्.
 - 3) पूर्व नाविक कमांडचे मुख्यालय.
 - 4) संरक्षण मंत्रालय.
 - 5) हवाई-दलाचे प्रमुख.
 - 6) इंटेलिजन्सची कार्ये.
 - 7) नाविकदल प्रमुखाची कार्ये.
 - 8) भूदलाच्या पश्चिम कमांडचे मुख्यालय.
2. राष्ट्रीय संरक्षण मंडळाचे महत्व व कार्य स्पष्ट करा. 12
हवाई दलाच्या कमांडस् स्पष्ट करा. किंवा
3. 1947 नंतर भारतीय हवाई दलाची पुर्नबांधणी स्पष्ट करा. 12
संरक्षण व्यवस्थापनेच्या तत्वाचे वर्णन करा. किंवा
4. सेना प्रमुखाच्या समितीचे महत्व व कार्य स्पष्ट करा. 12
भारतीय संसद आणि सशस्त्र सेनादले यातील सम्बंध स्पष्ट करा. किंवा
5. खालीलपैकी कोणत्याही दोन वर थोडक्यात टिपा लिहा. 12
 - 1) भारतीय राष्ट्रपतीचे सशस्त्र सेनादलांसम्बंधी अधिकार.
 - 2) लवचिकता लष्करी संघटनेचे तत्व.
 - 3) केंद्रीय संरक्षण समितीचे कार्ये.
 - 4) भूदलाची प्रशिक्षण कमांडस्.

Seat Number

--	--	--	--	--	--

DEF-215 / 235
Defence Organization of India - I
(232042)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. All questions carry equal marks.
5. Figures to the right indicate full marks.

1. Write answers on any four of the following. 12
 - i) Indian Parliament.
 - ii) Training command of Air-Force.
 - iii) Eastern Naval command Head Quarter.
 - iv) Ministry of Defence.
 - v) Chief of Air-staff.
 - vi) Role of Intelligence.
 - vii) Role of chief of Naval staff.
 - viii) Western Army command Head Quarter.
2. Explain the importance and role of National Defence council. 12
OR
 Explain the commands of Air-forces.
3. Explain the Reconstruction of Air forces after 1947. 12
OR
 Describe the principles of Defence Administration.
4. Explain the importance and role of chief of the staff committee. 12
OR
 Explain the relation between parliament and Armed forces.
5. Write short notes on any two of the following. 12
 - i) Powers of president of India related to Armed forces.
 - ii) Flexibility principle of military organization.
 - iii) Role of Defence committee of the cabinet.
 - iv) Training command of Army.

Seat Number

--	--	--	--	--	--

DEF-225 / 245

Defence Organization of India - II
(242042)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. All questions carry equal marks.

1. Write answers on any four of the following. 12

i) Limitations of Infantry.	ii) Role of Artillery.
iii) Importance of Indian Navy.	iv) Infantry Battalion.
v) Limitations of Indian Airforce.	vi) Characteristics of Armoured.
vii) Limitations of Indian Navy.	viii) Importance of Artillery.

2. Explain the characteristics of Infantry. 12

OR

Describe the Role and Limitations of Engineering.

3. Explain the characteristics and limitations of Artillery. 12

OR

State the various types of Battleships in Indian navy.

4. Explain the Role and Limitations of Armoured. 12

OR

Describe the characteristics and Limitations of Signals.

5. Write short notes on any two of the following. 12

i) Importance of Armoured.	ii) Historical development of Indian Airforce.
iii) Air craft carrier in Indian navy.	iv) Infantry Division.

मराठी रुपांतर

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
6. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 12

i) पायदळाच्या मर्यादा.	ii) तोफखान्याची कार्ये.
iii) भारतीय नाविक दलाचे महत्त्व.	iv) पायदळ बटालियन.
v) भारतीय हवाईदलाच्या मर्यादा.	vi) रणगाडा दलाची वैशिष्ट्ये.
vii) भारतीय नाविक दलाच्या मर्यादा.	viii) तोफखाना दलाचे महत्त्व.
2. पायदळाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. 12

किंवा

इंजिनियरिंग विभागाच्या कार्याचे आणि मर्यादांचे वर्णन करा.
3. तोफखान्याची वैशिष्ट्ये आणि मर्यादा स्पष्ट करा. 12

किंवा

भारतीय नाविक दलातील विविध युध्दनौका सांगा.
4. रणगाडा दलाची कार्ये आणि मर्यादा स्पष्ट करा. 12

किंवा

संपर्क विभागाची वैशिष्ट्ये आणि मर्यादांचे वर्णन करा.
5. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर थोडक्यात टिपा लिहा. 12

i) रणगाडा दलाचे महत्त्व.	ii) भारतीय हवाई दलाचा ऐतिहासिक विकास.
iii) भारतीय नाविक दलातील विमान वाहू नौका.	iv) पायदल डिव्हिजन.
